

Wskaźniki zielonej gospodarki w Polsce 2020

01.12.2020 r.

Dynamika wskaźnika
produktywności wody
w 2019 r. (2018=100)

W 2019 r. odnotowano w Polsce wzrost wskaźnika produktywności zasobów o 10,7% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Urząd Patentowy RP przyznał największą od 2000 r. liczbę patentów z zakresu technologii ochrony środowiska – 161.

Przeciętna wielkość ekologicznego gospodarstwa rolnego wyniosła 27,2 ha i była najwyższa od 2000 r.

Kapitał naturalny

Różnorodność biologiczna

W 2019 r. obszary prawnie chronione o szczególnych walorach przyrodniczych zajmowały w Polsce 10,1 mln ha, czyli 32,3% ogólnej powierzchni kraju. Największy udział w ich strukturze miały obszary chronionego krajobrazu (69,5%) oraz parki krajobrazowe (25,8%). Na 1 mieszkańca przypadało 2633 m² obszarów prawnie chronionych.

W 2019 r. odnotowano jedną z najniższych w historii badań wartość wskaźnika liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego. Była ona o 23,0% niższa niż w roku bazowym (2000=100). Zmiany liczebności ptaków leśnych wykazują tendencję odwrotną. W 2019 r. wskaźnik liczebności pospolitych ptaków leśnych wzrósł o 27,0% w porównaniu z rokiem referencyjnym i był jednym z najwyższych od 2000 r.

Użytkowanie gruntów

Człowiek poprzez zmiany w użytkowaniu gruntów wpływa na bioróżnorodność i stan ekosystemów. W latach 2002–2019 zwiększyła się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 14,0%), gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych, łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych (o 7,1%), a także gruntów pod wodami (o 2,8%), kosztem terenów pozostałych i użytków rolnych, w przypadku których odnotowano spadek odpowiednio o 26,8% i 3,5%.

W 2019 r. na cele nierolnicze i nieleśne wyłączono 4,9 tys. ha gruntów rolnych i leśnych, co oznacza wzrost zarówno w odniesieniu do roku poprzedniego, jak i 2000 r. odpowiednio o 8,1% i 68,5%. Największy odsetek gruntów wyłączonych przeznaczono na tereny osiedlowe – 52,9% oraz na tereny przemysłowe – 16,7%.

Surowce mineralne

W latach 1990–2019 geologiczne zasoby węgla kamiennego (bilansowe i pozabilansowe) zmniejszyły się z 86,0 mld t do 78,3 mld ton (o 9,0%), a jego wydobycie roczne spadło z 151,3 mln t do 64,1 mln t (o 57,7%). W 2019 r. udział wydobycia w zasobach bilansowych węgla kamiennego ukształtował się na poziomie 0,1%.

W okresie od 1990 r. do 2019 r. geologiczne zasoby węgla brunatnego (bilansowe i pozabilansowe) zwiększyły się z 17,1 mld ton do 26,8 mld ton (o 56,7%), co związane było przede wszystkim z udokumentowaniem nowych złóż. Wielkość jego rocznego wydobycia spadła z 67,7 mln ton do 52,9 mln ton (o 21,9%). W 2019 r. udział wydobycia węgla brunatnego w jego zasobach bilansowych wyniósł 0,2%.

Geologiczne zasoby gazu ziemnego (bilansowe i pozabilansowe) zmaleły z 164,1 mld m³ w 1990 r. do 144,2 mld m³ w 2019 r., tj. o 12,1%. Jednocześnie proekologiczne właściwości gazu, jak i szerokie spektrum jego zastosowań sprawiły, że jego wydobycie roczne w 2019 r. w porównaniu z 1990 r. wzrosło o 44,0% i stanowiło 3,5% ogółu bilansowych zasobów gazu ziemnego.

W 2019 r. wydobycie węgla kamiennego w porównaniu z 1990 r. zmniejszyło się o 57,7%, węgla brunatnego – o 21,9%, a gazu ziemnego wzrosło o 44,0%

Według Eurostatu w 2018 r. najwyższe wydobycie węgla kamiennego wśród krajów UE miało miejsce w Polsce (85,8% ogólnego wydobycia w UE), a w przypadku węgla brunatnego – w Niemczech (45,1%) i Polsce (15,9%)

Środowiskowa efektywność produkcji

Gospodarowanie wodą

Efektywne wykorzystanie wody stanowi podstawę właściwego zarządzania gospodarką wodną. Do oceny efektywności gospodarowania wodą wykorzystuje się wskaźnik produktywności wody obrazujący relację między PKB (w cenach stałych) a zużyciem wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W latach 2000–2019 wskaźnik produktywności wody kształtował się coraz korzystniej. W 2019 r. wyniósł 251,57 zł/m³, zwiększył się zarówno w stosunku do 2018 r., jak i 2000 r. odpowiednio o 13,2% i 271,3%.

Krajowa konsumpcja materialna

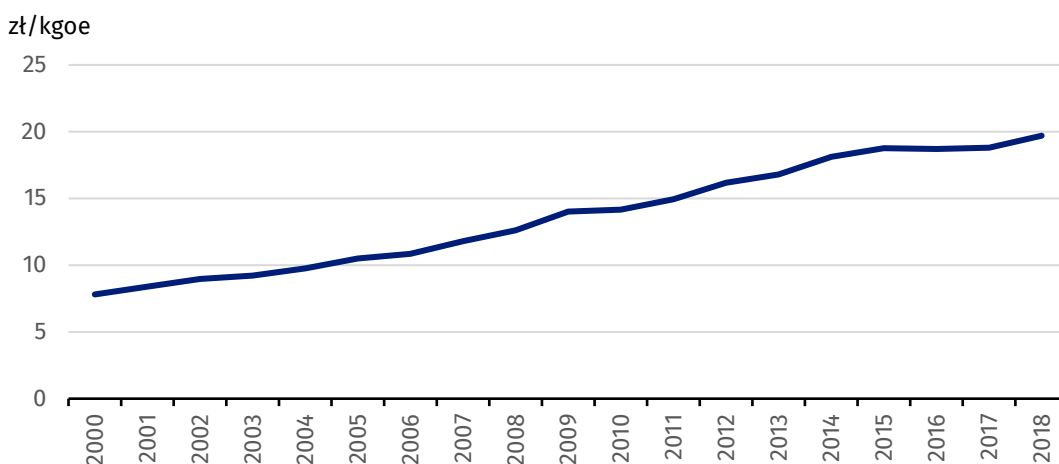
Krajowa konsumpcja materialna (DMC) odzwierciedla całkowitą ilość surowców faktycznie zużytych w procesach ekonomicznych na potrzeby gospodarki krajowej. W Polsce krajowa konsumpcja materialna w 2019 r. osiągnęła wielkość 702,0 mln ton. Była ona niższa o 4,4% niż w 2018 r., ale o 30,2% wyższa w stosunku do 2000 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca roczne krajowe zużycie surowców wyniosło 18,5 tony.

Do pomiaru efektywności wykorzystania surowców w gospodarce stosowany jest wskaźnik produktywności zasobów liczony jako relacja PKB (w cenach stałych) do krajowej konsumpcji materialnej. Im wyższa wartość tego wskaźnika, tym mniejsze wykorzystanie zasobów do wytworzenia jednostki PKB. W 2019 r. wskaźnik produktywności zasobów dla Polski osiągnął wartość 3,16 zł/kg i był on wyższy niż w 2018 r. i 2000 r. (odpowiednio 2,85 zł/kg i 1,31 zł/kg).

Gospodarowanie energią

Poprawa efektywności energetycznej oraz racjonalne wykorzystywanie istniejących zasobów energetycznych jest jednym z priorytetów zielonej gospodarki. Do oceny skuteczności polityki energetycznej kraju można wykorzystać wskaźnik produktywności energii pierwotnej, będący relacją pomiędzy PKB (w cenach stałych) a całkowitym zużyciem energii pierwotnej. Wyższa wartość tego wskaźnika wskazuje na niższe wykorzystanie energii do wytworzenia jednostki PKB. W 2018 r. wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 19,70 zł/kgoe¹ i był wyższy od zanotowanego w 2017 r. i 2000 r. odpowiednio o 4,8% i 152,3%.

Wykres 1. Produktywność energii pierwotnej

¹ kgoe – kilogram oleju ekwiwalentnego (umownego) to jednostka miary energii z różnych nośników energii, wykorzystująca współczynniki konwersji, znajdująca zastosowanie w bilansach międzynarodowych. Oznacza ilość energii, jaka może zostać wyprodukowana ze spalania jednego kilograma ropy naftowej. Jeden kilogram oleju ekwiwalentnego równy jest 41 868 kJ.

W latach 2000–2018 w Polsce dokonały się zmiany w strukturze finalnego zużycia energii, tj. wykorzystanej przez odbiorców końcowych (wyłącznie na cele energetyczne bez dalszego przetwarzania energii na inne nośniki energii). W 2018 r. największym jej konsumentem był sektor transportu z udziałem 32,4%, w dalszej kolejności gospodarstwa domowe – 27,7%, przemysł – 23,0%, usługi – 11,3% oraz rolnictwo – 5,6%. W porównaniu z 2000 r. największy spadek udziału w strukturze finalnego zużycia energii odnotowano w przemyśle (o 8,7 p. proc.), natomiast największy wzrost – w transporcie (o 15,4 p. proc.).

W latach 2000–2015 obserwowany był systematyczny spadek wielkości wskaźnika energochłonności finalnej polskiej gospodarki z 76,8 kgoe/tys. zł do 34,2 kgoe/tys. zł, co było zjawiskiem korzystnym, ponieważ zmniejszała się ilość energii potrzebnej do wyprodukowania tej samej wielkości PKB. W kolejnych dwóch latach odnotowano niewielki wzrost wskaźnika energochłonności, a w 2018 r. ponowny jego spadek do poziomu 33,9 kgoe/tys. zł. Jego wartość w stosunku do 2017 r. i 2000 r. zmniejszyła się odpowiednio o 4,9% i 55,9%.

Środowiskowa jakość życia ludności

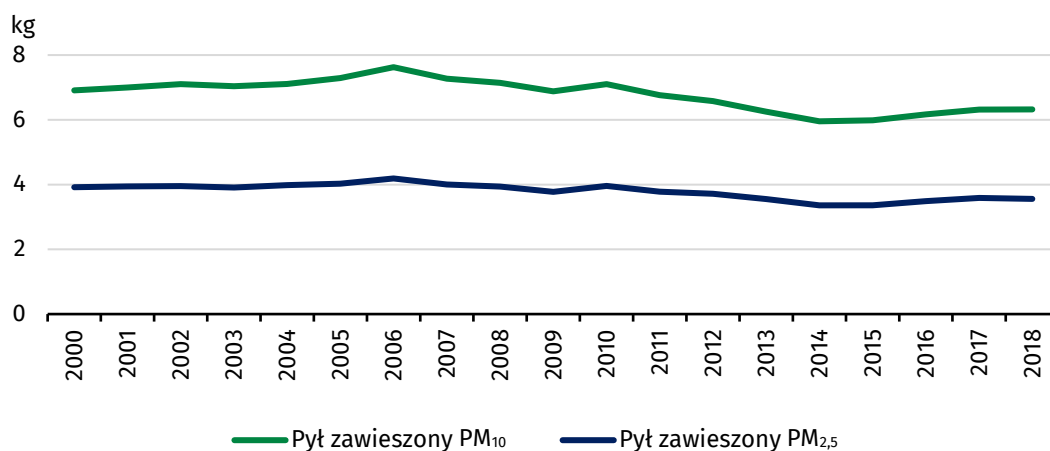
Pyłowe zanieczyszczenia powietrza

Istotnym problemem związanym z jakością powietrza w Polsce jest przekraczanie norm dla pyłu zawieszonego, zwłaszcza w sezonie zimowym. W 2018 r. wielkość emisji pyłu PM₁₀ wyniosła 242,8 tys. ton i ukształtowała się na tym samym poziomie co w roku poprzednim, ale była niższa o 8,2% od wielkości emisji zanotowanej w 2000 r. W przypadku pyłu PM_{2,5} jego emisja wyniosła 136,7 tys. ton i uległa zmniejszeniu o 0,8% w stosunku do 2017 r. i o 8,8% w odniesieniu do 2000 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyemitowano 6,3 kg pyłu PM₁₀, w tym 3,6 kg pyłu PM_{2,5} i były to wielkości niższe od zarejestrowanych w 2000 r.

W 2018 r. najwyższym udziałem w strukturze finalnego zużycia energii charakteryzował się sektor transportu (34,2%), podczas gdy w 2000 r. – sektor gospodarstw domowych (32,4%)

Według bazy danych Eurostatu, w 2018 r. Polska znalazła się na pierwszym miejscu wśród państw UE pod względem narażenia ludności w miastach na pył PM_{2,5}

Wykres 2. Wielkość emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} na 1 mieszkańca

Źródło: dane dotyczące wielkości emisji pyłu zawieszonego – EMEP Centre on Emission Inventories and Projections (CEIP).

Hałas kolejowy

Hałas kolejowy jest, po hałasie drogowym, najpowszechniejszym rodzajem hałasu komunikacyjnego, najbardziej uciążliwym dla mieszkańców miast. Na podstawie danych z map akustycznych uzyskanych w 2017 r. można stwierdzić, że na nadmierny hałas o poziomie powyżej 55 dB w porze dziennie-wieczorno-nocnej narażonych było 231,4 tys. mieszkańców na obszarze 38 aglomeracji powyżej 100 tys. ludności, a w porze nocnej na hałas o poziomie powyżej 50 dB – 143,7 tys. Stanowili oni odpowiednio 2,2% i 1,4% ogólnej liczby ludności analizowanych miast. W odniesieniu do 2012 r. (odsetek ten kształtował się na poziomie 4,0% i 3,1%) sytuacja uległa poprawie, co może być efektem dokonywanych modernizacji linii kolejowych oraz taboru kolejowego.

W 2017 r., w porównaniu z 2012 r., zmniejszył się odsetek osób narażonych na nadmierny hałas kolejowy w ogólnej liczbie ludności miast powyżej 100 tys. mieszkańców

Polityki gospodarcze i ich następstwa

Ekologiczne gospodarstwa rolne

W 2019 r. funkcjonowało 18,6 tys. ekologicznych gospodarstw rolnych. Zajmowały one obszar 507,6 tys. ha użytków rolnych i stanowiły 3,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych. W relacji do roku poprzedniego ich liczba zmniejszyła się o 3,0%, przy jednoczesnym wzroście powierzchni użytków rolnych o 4,7%. Przeciętna wielkość gospodarstwa tego rodzaju wyniosła 27,2 ha i była najwyższa od 2000 r.

Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, w 2019 r. kwota płatności dla gospodarstw rolnych realizujących rolnictwo ekologiczne wyniosła 333,3 mln zł (według stanu na dzień 18 października 2020 r.). Była ona wyższa o 14,6% w stosunku do roku poprzedniego i prawie 9,5-krotnie wyższa w odniesieniu do 2004 r., kiedy zaczął funkcjonować PROW 2004–2006.

Wynalazki i patenty z zakresu technologii ochrony środowiska

Według bazy danych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), polscy rezydenci w 2017 r. dokonali w Europejskim Urzędzie Patentowym (EPO) 43 zgłoszeń wynalazków z zakresu technologii ochrony środowiska. Od 2000 r. najwięcej, bo aż 73 wynalazki tego rodzaju zgłoszono w 2015 r. Odsetek wynalazków z zakresu technologii ochrony środowiska w odniesieniu do ogółu wynalazków zgłoszonych przez polskich rezydentów ukształtował się w 2017 r. na poziomie 7,6%, tj. niższym niż przed rokiem o 2,4 p. proc., ale o 2,7 p. proc. wyższym niż w 2000 r.

W 2019 r. Europejski Urząd Patentowy przyznał polskim rezydentom 39 patentów z zakresu technologii ochrony środowiska, tj. najwięcej od 2000 r. Stanowiły one 10,7% ogólnej liczby patentów udzielonych polskim rezydentom. W odniesieniu do roku poprzedniego i 2000 r. ich udział zwiększył się odpowiednio o 0,6 p. proc. i 1,1 p. proc.

W 2019 r. całkowita liczba zgłoszeń patentowych z zakresu technologii ochrony środowiska do Urzędu Patentowego RP wyniosła 158, co stanowiło 4,0% ogółu zgłoszonych wynalazków. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego i 2000, odpowiednio o 25,1% i 31,3%. W latach 2000–2019 największą liczbę wynalazków tego typu odnotowano w 2012 r. – 264 (5,7% ogółu zgłoszeń patentowych).

Urząd Patentowy RP w 2019 r. udzielił 161 patentów z zakresu technologii ochrony środowiska. Ich udział w ogólnej liczbie patentów ukształtował się na poziomie 5,3% i był najwyższy od 2000 r. W odniesieniu do roku poprzedniego i 2000 ich liczba zwiększyła się o 11,0% i 69,5%.

Zielone zamówienia publiczne

Na podstawie danych przekazywanych przez zamawiających Urzędowi Zamówień Publicznych, w 2019 r. udzielono 1,3 tys. zielonych zamówień publicznych, tj. uwzględniających aspekty środowiskowe, a ich udział w ogólnej liczbie zamówień publicznych wyniósł 0,9%. W porównaniu z rokiem poprzednim i 2016 r. ich liczba zwiększyła się odpowiednio o 2,0% i 120,2%.

Całkowita wartość zielonych zamówień publicznych (bez podatku od towarów i usług) wyniosła 5,9 mld zł i stanowiła 3,0% ogólnej wartości udzielonych zamówień publicznych. Oznacza to, że pomimo wzrostu liczby zielonych zamówień publicznych w odniesieniu do roku poprzedniego, ich wartość zmniejszyła się o 36,8%. W stosunku do 2016 r. wartość ta wzrosła ponad 4,5-krotnie.

W 2019 r. odnotowano najwyższy od 2000 r. udział (na poziomie 5,3%) patentów z zakresu technologii ochrony środowiska w ogólnej liczbie patentów udzielonych przez Urząd Patentowy RP

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”.

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny w Białymstoku
Dyrektor Ewa Kamińska-Gawryluk
Tel: 85 749 77 15

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Banaszek
Tel: 695 255 011

Wydział Współpracy z Mediami

Tel.: 22 608 34 91, 22 608 38 04

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

www.stat.gov.pl

@GUS_STAT

@GlownyUrzadStatystyczny

Powiązane opracowania

[Wskaźniki zielonej gospodarki w Polsce 2019](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)